

TÜRKİYE’NİN GÜÇLÜ EKONOMİYE GEÇİŞ PROGRAMI

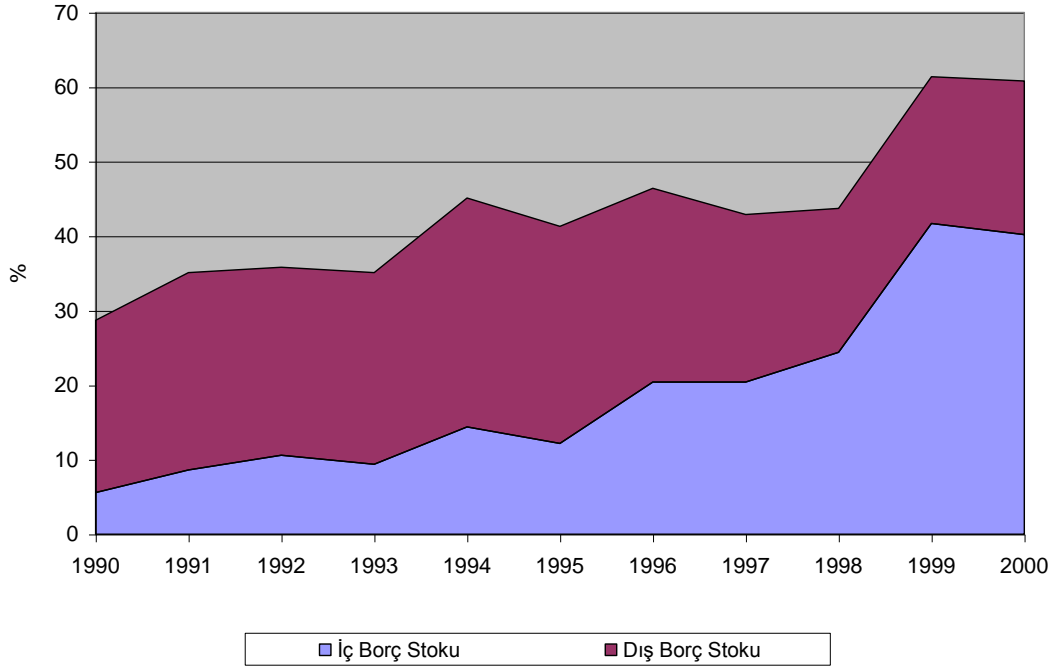
I. 1990-1999 DÖNEMİNDE EKONOMİDE OLUŞAN TEMEL SORUNLAR

1. Türk ekonomisi 1990’lı yıllardan itibaren sıklaşan aralıklarla ekonomik krizlerle karşı karşıya kalmaktadır. Yaşanan bu krizlerde dışsal etkenlerin de rolü olmakla beraber krizlerin başlıca nedenleri: (i) sürdürülemez bir iç borç dinamiğinin oluşması ve (ii) başta kamu bankaları olmak üzere mali sistemdeki sağlıksız yapının ve diğer yapısal sorunların kalıcı bir çözüme kavuşturulamamış olmasıdır.

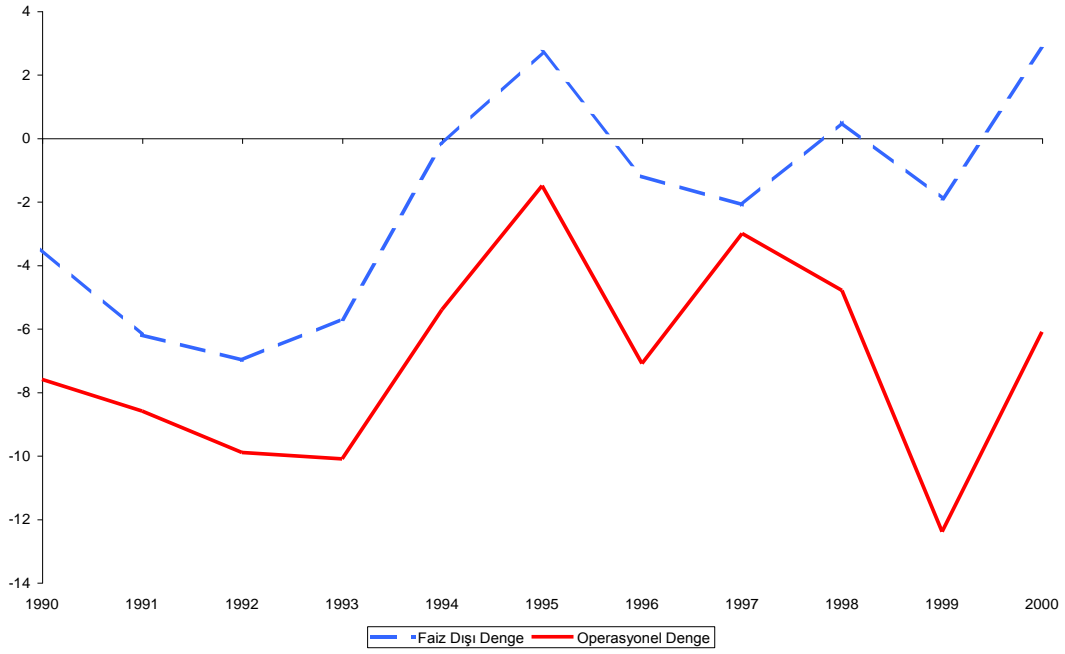
A. Sürdürülemez İç Borç Dinamiği

2. Kamu kesimi toplam borç stokunun (net) GSMH’ya oranı 1990 yılında yüzde 29 iken, bu oran 1999 yılı sonunda yüzde 61’e ulaşmıştır. İç borç stokundaki artış ise daha çarpıcıdır. 1990 yılında yüzde 6 olan net iç borç stokunun GSMH’ya oranı 1999 yılında (kamu bankalarının görev zararları dahil) yüzde 42’ye çıkmıştır.
3. Borç stokundaki bu artış, dönemin ilk yarısında yüksek faiz dışı kamu açıklarından kaynaklanmış, ikinci yarıda ise yüksek reel faizlerin etkisi belirgin hale gelmiştir. Nitekim 1990-1994 döneminde yıllık ortalama olarak faiz dışı denge GSMH’nın yüzde 4,5’i oranında açık verirken, enflasyondan arındırılmış faiz ödemelerini de içeren operasyonel kamu açığı yüzde 8,3 olmuştur. 1995-2000 döneminde faiz dışı denge GSMH’nın yüzde 0,1’i oranında fazla verirken, operasyonel denge yüzde 5,8 açık vermiştir.

Kamu Net Borç Stoğunun GSMH'ya Oranı

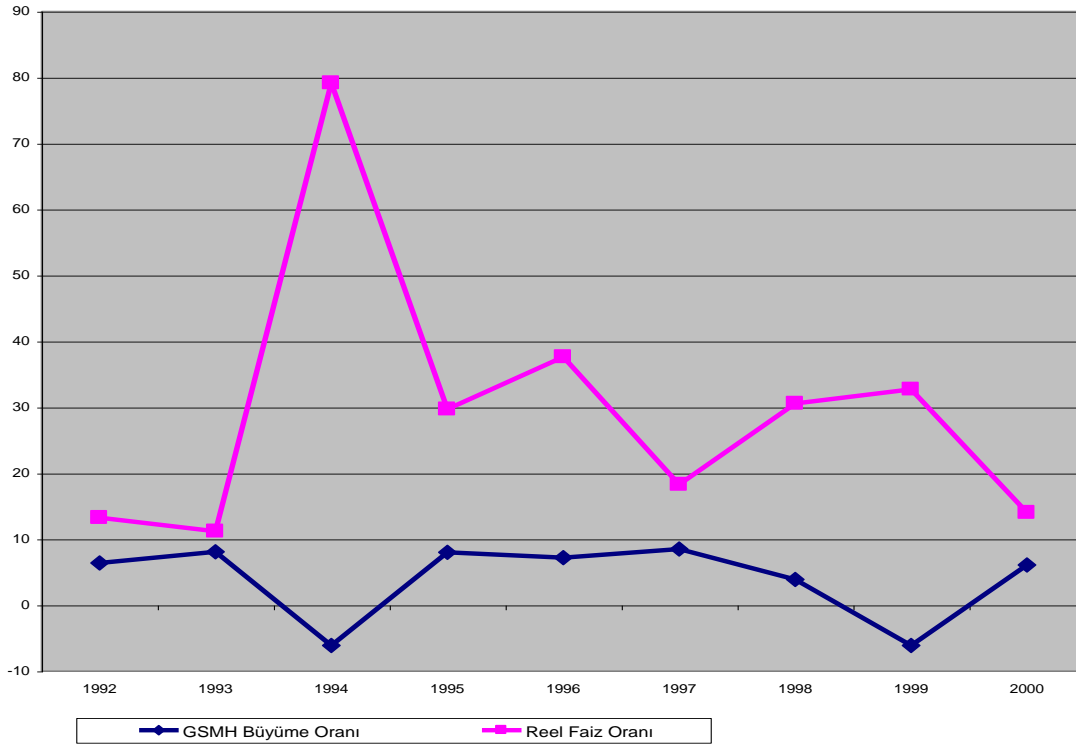

YÜKSEK REEL FAİZ-OPERASYONEL DENGE-FAİZ DIŞI FAZLA

4. Yüksek kamu açıklarının yanısıra 1994 yılından sonra kamu kesiminin net dış borç ödeyici durumunda olması, yeterince derin olmayan yurtiçi mali piyasalar üzerinde baskı oluşturmuş ve reel faiz oranlarının yüksek seviyede kalmasına yol açmıştır. Bu dönemde yüksek ve değişken enflasyon ortamı risk primini artırmak suretiyle reel faiz oranlarının yüksek seyretmesinde etken olan bir diğer unsurdur. 1992-1999 döneminde yıllık ortalama GSMH büyüme hızı yüzde dördün altında kalırken, iç borçlanma reel faiz oranı yüzde 32 olmuştur. Yüksek reel faizler kamu kesiminin borçlanma ihtiyacını daha da artırmış ve hergün Türkiye'yi daha zor bir duruma götüren bir borç-faiz kısır döngüsünü ortaya çıkarmıştır. Borç stokundaki artışla birlikte bu durumun sürdürülemez olduğu açıktır.

İç Borçlanma Reel Faiz Oranı ve GSMH Büyüme Hızı (%)

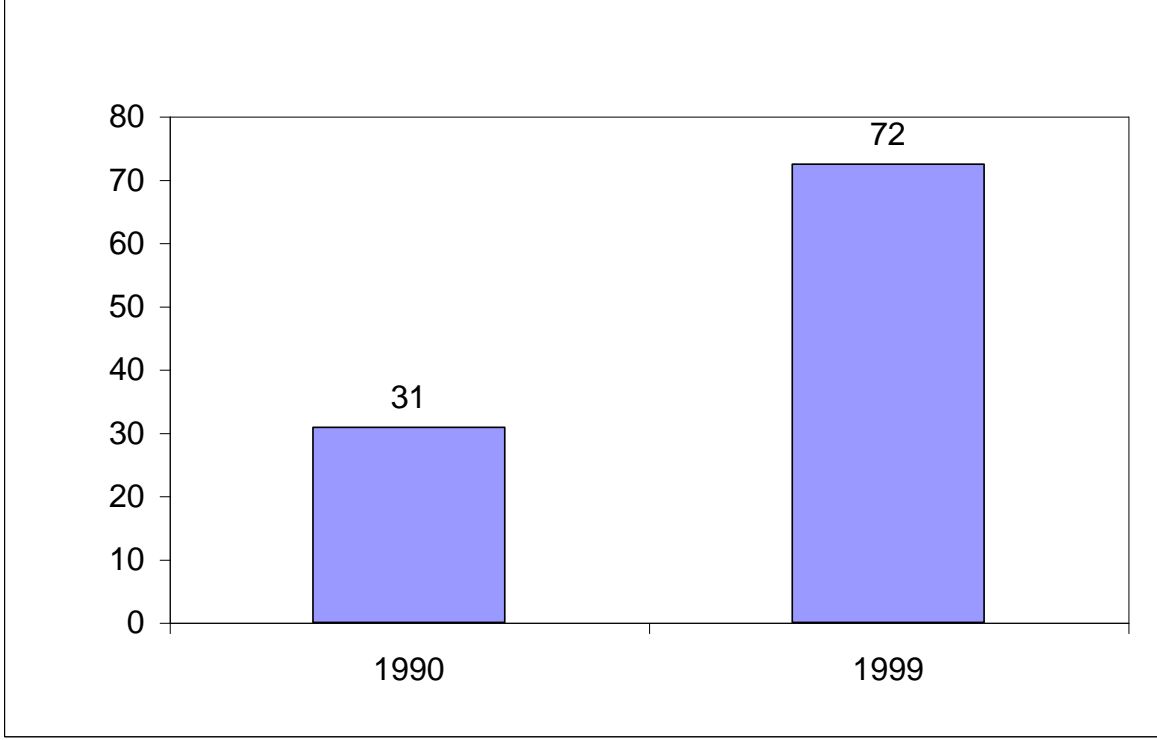

5. 1990'lı yılların ikinci yarısında borç stokundaki artışta reel faizlerdeki artış belirleyici olmakla birlikte, borç-faiz kısır döngüsünün

özölmesinde kamu gelir ve harcamalarında kalıcı bir iyileşmenin sağlanmasının şart olduğu açıktır. Bu çerçeveden bakıldığında, son on yıllık dönemde kamu açıklarındaki artışta harcamalara ilişkin olarak aşağıda sıralanan faktörler etkili olmuştur:

- i) Bütçe dışı fonlar, döner sermayeler ve mahalli idarelerin kontrol dışı harcamalarındaki artış ve özellikle görev zararları başta olmak üzere bazı harcamaların kamu bankaları kanalıyla şeffaf olmayan bir şekilde karşılanması ve bu suretle kamu maliyesinde bütünlük ve disiplinin bozulması,
  - ii) Kamu sektöründeki aşırı istihdam politikası ve verimlilikle uyumlu olmayan maaş ve ücret artışları,
  - iii) Kamu yatırım proje stokundaki aşırı artış, yüksek maliyet ve verimsizlik,
  - iv) Sosyal Güvenlik Kurumları aktüeryal dengelerinin bozulması nedeniyle açıklarının hızla yükselmesi,
  - v) Gerçek ihtiyacı karşılamayan tarımsal destekleme politikaları,
  - vi) Ekonomik etkinliğe ters düşen müdahalelerle yönlendirilen, yüksek maliyetle ve verimsiz olarak çalışan büyük bir KİT sisteminin varlığı,
6. Kamu gelirlerinde ise temel sorun, vergi oranlarının yüksek olmasına rağmen vergi tabanının dar olması nedeniyle, toplam vergi tahsilatının yetersiz kalması ve vergi yükünün adaletsiz bir biçimde dağılmasıdır.
7. Yüksek maliyetli iç borçlanma ile karşılanması, faiz giderlerinin bütçe içerisindeki payını hızla artırmıştır. Nitekim, 1990 yılında toplanan her 100 liralık vergi gelirinin 32 lirası faiz ödemek için kullanılırken, 1999 yılında bu rakam 72 liraya yükselmiştir. Bu gelişmelerin sonucunda devlet eğitim, sağlık, adalet gibi asli fonksiyonlarına yeterli kaynak ayıramaz hale gelmiştir.

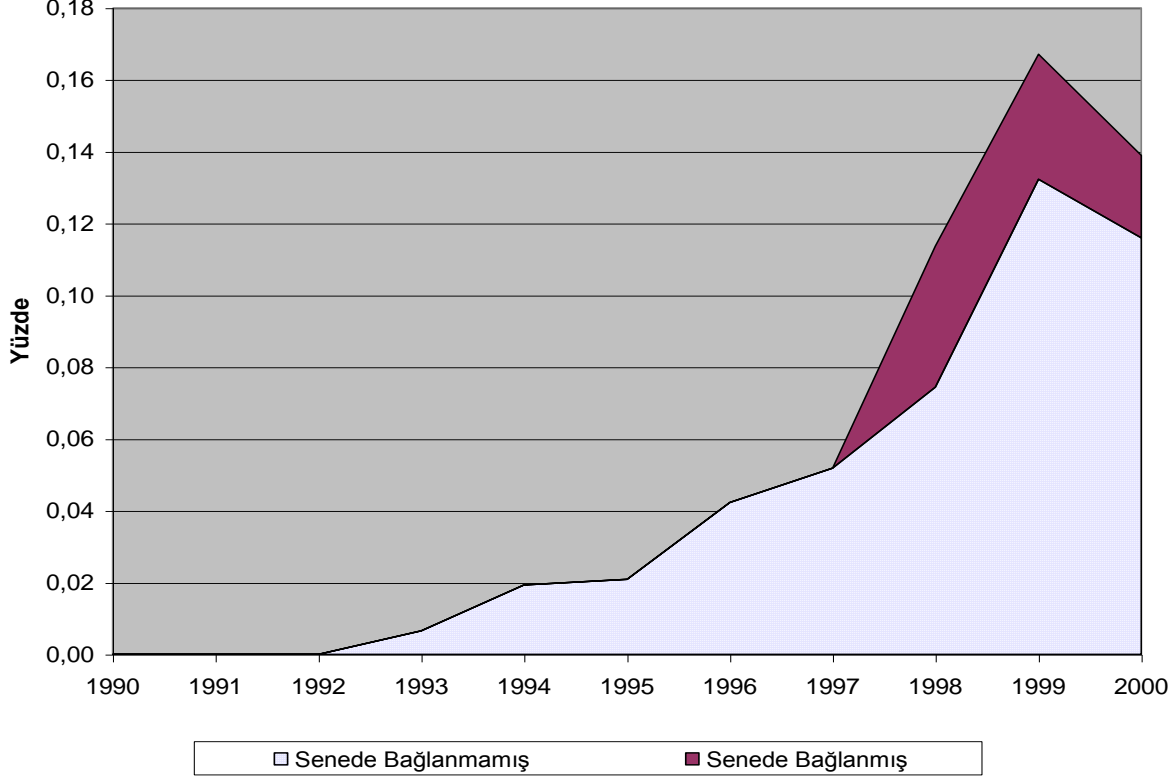
Konsolide Bütçe Faiz Ödemelerinin Vergi Gelirlerine Oranı

B. Mali Sistemdeki Sorunlar

8. Kamu bankalarına devlet tarafından verilen tarım kesimi ile küçük ve orta boy işletmeleri destekleme görevi sonucunda oluşan zararların zamanında ödenmemesinin yanısıra uzun yıllardır devam eden ve ekonomik etkinliğe ters düşen müdahaleler, kamu bankalarının iyi yönetilememesi ve asli fonksiyonların dışında görev verilmesi bu bankaların mali bünyelerini önemli ölçüde bozmuştur. Kamu bankalarının finansman ihtiyaçlarını kısa vade ve yüksek maliyetle piyasadan karşılamaları bir yandan zararlarının gittikçe artmasına, diğer yandan da mali sektörde istikrarsızlık unsuru olmalarına yol açmıştır. Bu durum, piyasalarda faiz oranlarının yüksek seviyelerde seyretmesine neden olmuştur. Sonuç olarak, kamu bankaları bankacılık işlevini yerine getiremez hale gelmiş ve bu bankalar Türkiye'deki toplam mevduatın yüzde 40'ını toplarken krediler içindeki payları yüzde 26'da kalmıştır.

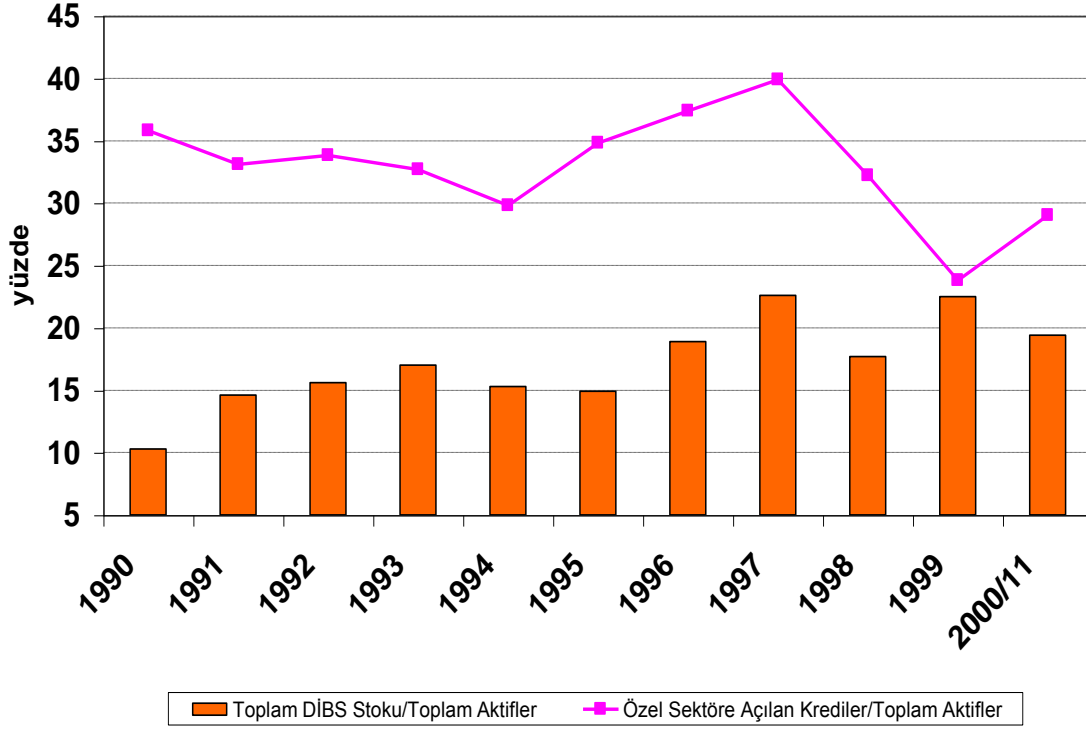
Kamu Bankaları Görev Zararları Stoku (GSMH'ye Oran)

9. Son yıllarda yüksek reel faizlere de bağlı olarak kamu kesimi borçlanma ihtiyacındaki artış özel bankaların reel ekonomiye kaynak sağlamaktan uzaklaşarak kamu açıklarını finanse etmeye yönelmelerine yol açmıştır. Devlet iç borçlanma senetlerinin mevduat bankalarının toplam aktifleri içindeki payı 1990 yılında yüzde 10'dan 1999 yılında yüzde 23'e çıkmıştır. Aynı dönemde özel sektöre açılan kredilerin toplam aktifler içindeki payı ise yüzde 36'dan yüzde 24'e inmiştir. Böylece bankalar üreticiyi ve reel ekonomiyi yeterli ölçüde destekleyememiştir.

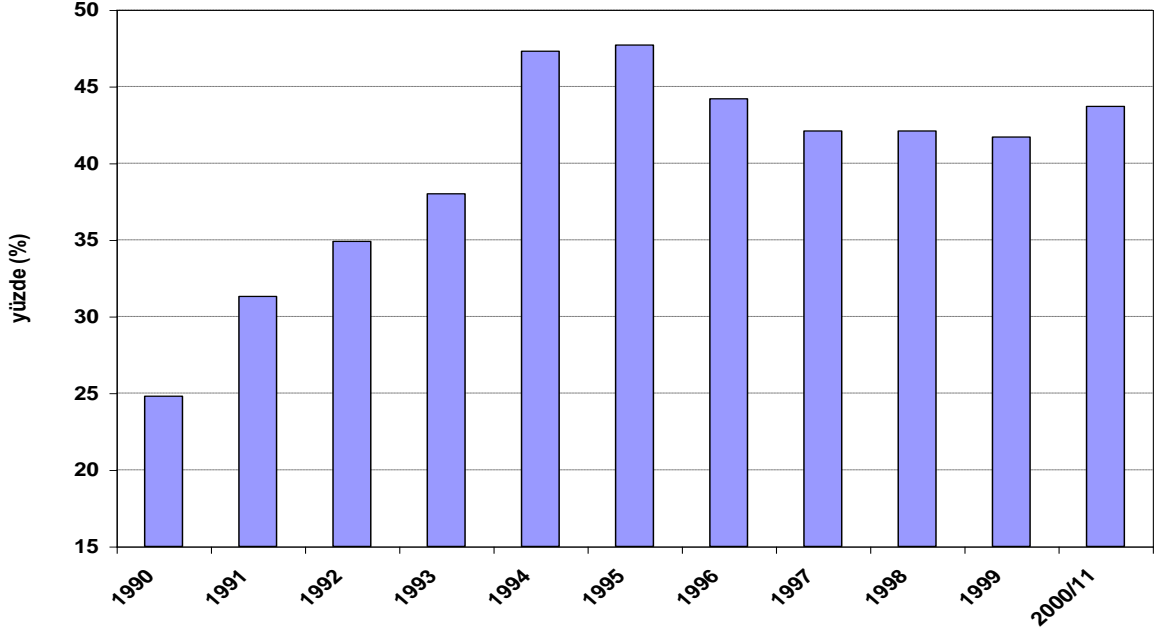
10. Yüksek enflasyon ortamı ve belirsizlikler tasarruf sahiplerinin kısa vadeye yönelmesine yol açmış, bankaların varlık ve yükümlülükleri arasındaki vade uyumsuzluğu artmıştır.

Menkul Değerler Cüzdanı ve Özel Sektöre Açılan Krediler (Toplam Aktifler İçerisindeki Pay,%)

11.Yüksek ve değişken enflasyon ile süratle artan borç stokları neticesinde TL'ye olan güvenin zayıflaması para ikamesini de hızlandırmıştır. Döviz Tevdiat Hesaplarının repo dahil toplam mevduatlar içindeki payı 1990 yılında yüzde 25'den 1999 yılında yüzde 42'ye yükselmiştir.

Döviz Tevdiat Hesapları / (Toplam Mevduat+Repo)

12. Toplam mevduatın yarısına yakın bir kısmının döviz tevdiat hesaplarına yönelmesinin yanısıra, bankaların yurtdışından borçlanmalarındaki artış döviz yükümlülüklerini önemli ölçüde yükseltmiştir. Diğer yandan bankalar başta kamu kağıtları olmak üzere getirisi yüksek Türk Lirası cinsinden araçlara yönelmişlerdir. Bu durum bankacılık sisteminin yabancı para açık pozisyonunu yükseltmiş ve bankalar kur riskine karşı önemli ölçüde kırılgan hale gelmiştir.

13. Mali sektörün sağlıklı bir yapıya kavuşturulması için özkaynaklarının artırılması, yasal düzenlemelerin uluslararası standartlara uyumundaki eksikliklerin giderilmesi ve şeffaflığın sağlanması yönünde çalışmaların hızla sürdürülmesi ihtiyacı devam etmektedir.

II. 2000 YILI ENFLASYONLA MÜCADELE PROGRAMI VE GELİŞMELER

14. Bu ortamda, 2000 yılı başında enflasyonu düşürmek ve ekonomide büyüme ortamını yeniden sağlamak amacıyla kapsamlı bir ekonomik program uygulamaya konulmuştur. Program kapsamında sıkı maliye politikası uygulanması ve kapsamlı yapısal reformların hayata geçirilmesinin yanısıra, enflasyonist beklentileri hızla aşağıya çekmek için döviz kurları hedeflenen enflasyona göre belirlenerek önceden açıklanmış ve para politikası likidite genişlemesini yabancı kaynak girişine bağlayan bir çerçeveye oturtulmuştur.
15. Programın uygulanmasında kamu açıklarını daraltma ve yapısal reformlar alanında önemli adımlar atılmıştır. Yapısal reformlar kapsamında, uzun yıllardır açık veren sosyal güvenlik sistemi yeniden düzenlenmiş ve sistemin aktif ve pasifleri arasındaki dengenin sağlanması yönünde önemli adımlar atılmıştır. Tarımda doğrudan gelir desteği sistemine geçişin ilk adımları atılmış, pilot bölgelerdeki uygulamalarda olumlu sonuçlar alınmış, kredi faizleri kaynak maliyetlerine göre belirlenmiştir. Mali sektör reformu sonucunda kurulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile bankacılık sektörünün düzenlenmesi, gözetimi ve denetimi işlevlerinin tek bir otorite altında toplanması hedeflenmiştir. Özelleştirmeye ilişkin olarak 2001 yılı içerisinde Petrol Ofisinin yüzde 51'inin blok satışı, TÜPRAŞ'ın halka arz yolu ile yüzde 31.5'nun satılması mümkün olmuştur. Bunun yanısıra, cep telefonu lisans satışında beklenenin üzerinde gelir elde edilmiştir.
16. Programın uygulanmaya konulmasıyla birlikte faiz oranları beklentilerin üzerinde hızla gerilemiş, enflasyon önemli ölçüde yavaşlamış, üretim ve iç talep canlanmaya başlamıştır.
17. Ancak, enflasyonun programda öngörüldüğü hızla düşmemesi sonucunda Türk Lirasının beklenenin üzerinde reel değer kazanması, iç talepte görülen hızlı canlanma, ham petrol, doğal gaz gibi enerji fiyatlarındaki artış ve Euro/\$ paritesindeki gelişmeler sonucunda 2000 yılında cari işlemler açığı öngörülen düzeyin önemli ölçüde üzerine çıkmıştır. Bu gelişme iç ve dış piyasalarda mevcut kur sisteminin sürdürülebilirliği ve cari işlemler açığının finansmanı konusundaki endişeleri artırmıştır.

18. Bazı önemli kamu işletmeleriyle ilgili çalışmaların hedefe ulaşmaması, kamu bankalarına ilişkin düzenlemelerde yaşanan sorunlar, bazı politik belirsizlikler, kur çapasına benzer bir Para Kuruluna dayalı Arjantin ekonomisindeki gelişmelerin de etkisiyle uluslararası sermayenin gelişen piyasalara daha ihtiyatla yaklaşması, 2000 yılının ikinci yarısında Türkiye'ye dış kaynak girişinin azalmasına yol açmıştır.
19. Uygulanmakta olan kur çapasına dayalı para politikası gereği likidite yaratım mekanizmasının döviz girişine dayandırılmış olduğu bir yapıda dış kaynak imkanlarındaki bu daralma likiditedeki artışın da yavaşlamasına yol açmıştır. Artan likidite sıkışıklığının bir yansıması olarak Temmuz-Ağustos döneminde yüzde 30 civarına gerilemiş olan kısa vadeli faiz oranları Eylül ayından itibaren yeniden yükselmeye başlamıştır. Bankacılık kesiminin likidite, faiz ve kur risklerine karşı duyarlılığının daha da arttığı bir dönemde ortaya çıkan faizlerdeki bu yükselme eğilimi özellikle yabancı yatırımcıların izlenmekte olan programın sürdürülebilirliği üzerindeki endişelerini artırmıştır.
20. Kasım ayının ikinci yarısında kısa vadeli faizlerde yaşanan sıçrama ile eşanlı olarak tahvil-bono ve hisse senedi fiyatları keskin bir biçimde düşmüş ve portföyünde önemli ölçüde devlet iç borçlanma senedi bulunduran orta ölçekli bir bankanın TMSF'ye alınması mecburiyetiyle karşılaşmıştır. Yabancı yatırımcıların ülkeyi terketme çabaları sonucunda Merkez Bankası 6 milyar dolar civarında döviz satışında bulunmuş ve rezervler azalmıştır.
21. Krizin daha da derinleşmesini önlemek amacıyla Kasım ve Aralık aylarında bir dizi önlem alınmış, yapısal reformların hızlandırılması kararlaştırılmış ve yürütülmekte olan Stand By Düzenlemesinin 7,5 milyar dolar tutarında Ek Rezerv Kolaylığı ile desteklenmesi yönünde Uluslararası Para Fonu ile anlaşma sağlanmıştır.
22. Kasım krizi sonrasında alınan önlemler ve IMF ile varılan anlaşma sonucunda mali piyasalardaki dalgalanmalar kısmen giderilmiş, Merkez Bankasının döviz rezervleri artmış ve faiz oranları kriz ortamına göre önemli ölçüde gerilemiştir. Ancak faiz oranlarının kriz öncesi döneme göre yüksek seviyelerde kalması özellikle aşırı gecelik borçlanma ihtiyacında olan kamu bankalarıyla portföyünde yoğun olarak Devlet İç Borçlanma senetleri bulunduran TMSF kapsamındaki bankaların mali yapılarını daha da bozmuştur.

- 23.Şubat ayında Hazine ihalesi öncesindeki olumsuz gelişmeler uygulanan programa olan güvenin tamamen kaybolmasına neden olmuş ve Türk Lirasına karşı ciddi bir atak meydana gelmiştir. Nitekim, 19 Şubat'ta bir gün valörlü 7.6 milyar dolarlık döviz talebi olmuştur. Merkez Bankası yüksek seviyedeki bu döviz talebine karşı likiditeyi kontrol etmeye çalışmış, likidite sıkışıklığı özellikle kamu bankalarının aşırı düzeyde günlük likidite ihtiyaçları nedeniyle ödemeler sisteminin kilitlenmesine neden olmuştur. Bu ortamda uygulanmakta olan döviz kuru sistemi terk edilerek Türk Lirası dalgalanmaya bırakılmıştır.
- 24.Merkez Bankası kurların dalgalanmaya bırakılmasının ardından, ödemeler sistemine işlerlik kazandırmak amacıyla piyasaların TL ihtiyacını karşılamaya başlamış ve bunun sonucunda kısa vadeli faiz oranları yüzde 80 civarına gerilemiştir.
- 25.Ancak, Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri bankacılık sektörünün içinde bulunduğu sorunları daha da ağırlaştırmış ve yeni sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bankacılık sektörü Kasım krizi sonrasında faiz riski, Şubat krizi sonrasında ise hem faiz hem de kur riski sonucu önemli kayıplarla karşı karşıya kalmıştır. Başta kamu bankaları olmak üzere, bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılması için ihtiyaç duyulan kaynaklar kamu maliyesi üzerine önemli bir yük getirmiş bulunmaktadır.
- 26.Yaşanan krizler; faizlerde ve enflasyonda artış, döviz kurlarındaki dalgalanmayla birlikte tüm ekonomide bir belirsizlik ortamına yol açmıştır. Bu durum, reel sektörü de çok olumsuz etkilemiştir. Mali sektörde yaşanan sıkıntılar reel kesime yeni kredi imkanını ortadan kaldırırken, reel kesimin kredi geri ödemelerinde de önemli sorunlara yol açmaktadır.

III. GÜÇLÜ EKONOMİYE GEÇİŞ PROGRAMI

A- Programın Temel Amaç ve Araçları – Ekonominin Yeniden Yapılandırılması ve İstikrarın Kalıcı Kılınması

27.Yeni programın temel amacı kur rejiminin terkedilmesi nedeniyle ortaya çıkan güven bunalımı ve istikrarsızlığı süratle ortadan kaldırmak ve eşanlı olarak bu duruma bir daha geri dönmeyecek şekilde kamu yönetiminin ve ekonominin yeniden yapılandırılmasına yönelik altyapıyı oluşturmaktır. Eski düzene dönmek artık gerçekten mümkün değildir.

28.Bu doğrultuda;

- (i) Programımız öngörülen hedeflere ulaşılması ve ekonominin yeniden yapılandırılması konusunda kesin bir siyasi taahhüdü ve desteği içermektedir.
- (ii) Kamuda kaynak tahsisi sürecinde şeffaflık ve hesap verilebilirliğin sağlanması, rasyonel olmayan müdahalelerin bir daha geri dönüş olmayacak şekilde önlenmesi, iyi yönetişimin ve yolsuzlukla mücadelenin güçlendirilmesi hedeflenmektedir.
- (iii) Bütün bunlarla, katlanılan fedakarlıkların boşa gitmesinin önlenmesi ve piyasalarda güven ortamının yeniden sağlanması amaçlanmaktadır.

29.Yeni program bu temel ilkeler çerçevesinde;

- (i) Dalgalı kur sistemi içinde enflasyonla mücadeleyi kesintisiz ve kararlı biri biçimde sürdürmeyi,
- (ii) Bankacılık sektöründe kamu ve TMSF bünyesindeki bankalar başta olmak üzere hızlı ve kapsamlı bir yeniden yapılandırılmayı, böylece bankacılık kesimi ile reel sektör arasında sağlıklı bir ilişki kurmayı,

- (iii) Kamu finansman dengesini bir daha bozulmayacak bir biçimde güçlendirmeyi,
- (iv) Toplumsal uzlaşmaya dayalı, fedakarlığın tüm kesimlerce adil bir biçimde paylaşılmasını öngören ve enflasyon hedefleri ile uyumlu bir gelirler politikası sürdürmeyi ve,
- (v) Bütün bunları etkinlik, esneklik ve şeffaflık ile sağlayacak yapısal unsurların yasal altyapısını oluşturmayı;

kendisine alt hedefler olarak seçmiştir.

30.Nihai amacımız, ekonomide sürdürülebilir bir gelişme ortamını sağlayarak kaynak kullanma sürecindeki verimliliği artırmak, dışa açık bir yaklaşımla piyasa koşullarında rekabet gücümüzü geliştirmek ve böylece ekonomide büyümeyi, yatırım ve istihdamı artırarak halkımızın geleceğe umutla bakmasını ve refah düzeyini kalıcı bir biçimde yükseltmek olacaktır.

B. Yapısal Yenilenme ve Yasal Düzenlemeler

31.Program çerçevesinde aşağıda sıralanan dört ana alanda 15 yasal düzenleme yapılmaktadır:

- (i) Mali Sektörün Yeniden Yapılandırılması
- (ii) Devlette Şeffaflığın Artırılması ve Kamu Finansmanının Güçlendirilmesi
- (iii) Ekonomide Rekabetin ve Etkinliğin Artırılması
- (iv) Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi

(1) Mali Sektörün Yeniden Yapılandırılması

32.Bankaların mali bünyelerinin sağlıklı bir yapıya kavuşturulması mali piyasaların ve reel sektörün istikrarı bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda öncelikli olarak Bankalar Kanunu'nda değişiklikler öngören yasal süreç başlatılmıştır.

33.Bankalardaki mevduat ve bankaların diğer yükümlülüklerine yönelik olarak ilan edilen garanti uygulamasına devam edilecektir.

Yasal Düzenlemeler

1. BÜTÇE KANUNUNDAKİ DEĞİŞİKLİKLER	TBMM Genel Kurulunca kabul edilmiştir.
2. GÖREV ZARARLARINI KALDIRAN KARARNAME VE KANUN	Kararname Başbakanlığa sunulmuştur. Kanun hazırlık çalışmaları devam etmektedir.
3. BORÇLANMA YASASI	Önümüzdeki Hafta Başbakanlığa sunulacaktır.
4. KAMULAŞTIRMA YASASI	TBMM'ne sunulmuştur.
5. 15 BÜTÇE VE 2 BÜTÇE DIŞI FONUN KAPATILMASI İLE İLGİLİ YASA	Hazine Müsteşarlığı tarafından hazırlanmakta olup, kısa bir süre içerisinde Başbakanlığa sunulacaktır.
6. KAMU İHALE YASASI	Yasa hazırlık aşamasındadır.
7. MERKEZ BANKASI YASASI	Başbakanlığa sunulmuştur.
8. BANKALAR KANUNUNDAKİ DEĞİŞİKLİKLER	Bankalar Kanununda değişiklik öngören taslak Başbakanlığa sunulmak üzeredir. Ayrıca kamu bankaları ile ilgili kararname çıkartılmış ve ortak yönetim kurulu atanmıştır.
9. İŞ GÜVENCESİ YASASI	AB Ulusal Programında kısa vadeli öncelikler arasına alınmış olup yasa hazırlığı için sosyal taraflarla görüşmeler yürütülmektedir.
10. EKONOMİK VE SOSYAL KONSEY YASASI	TBMM Genel Kurulunca kabul edilmiştir.
11. SİVİL HAVACILIK YASASINDA DEĞİŞİKLİK	TBMM'ye sunulmuştur.
12. TELEKOM YASASI	Kanun Teklifi Başbakanlığa sunulmuştur.
13. ŞEKER KANUNU	Cumhurbaşkanlığına sunulmuştur.
14. TÜTÜN KANUNU	Yasa hazırlık aşamasında olup, kısa bir süre içerisinde Başbakanlığa sunulacaktır.
15. DOĞALGAZ KANUNU	TBMM Plan ve Bütçe Komisyonunda kabul edilmiştir.

- 34.Kamu ve TMSF bünyesindeki bankaların yüksek tutarlı nakit açıklarını gidermek amacıyla günlük olarak piyasalara fon ihtiyacı için başvurmaları, hem piyasaların dengesini hem de mali bünyelerini bozmaktadır. Bu olumsuzluğun giderilmesi için kamu bankalarına Hazine'den alacaklarına karşılık olarak piyasa koşullarına uygun faizli Hazine kağıdı verilerek, görev zararı alacaklarının tümü en kısa sürede ortadan kaldırılacaktır. Kamu ve fon bankaları, belirli bir program dahilinde, bu kağıtlar karşılığında Merkez Bankası'ndan repo veya satış karşılığı temin edecekleri likidite ile diğer bankalara ve banka dışı kesime olan gecelik yükümlülüklerini azaltacaklardır. Merkez Bankası likidite fazlasını ters repo ve interbank işlemleri yoluyla piyasadan çekecektir. 2001 yılı içinde Hazine, kamu ve fon bankalarına mali durumlarını güçlendirmek amacıyla 10.3 katrilyon lira tutarında kağıt vermiştir.
- 35.Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasına yönelik diğer çalışmalar (i)Kamu bankaları, (ii) TMSF bünyesindeki bankalar ve (iii) Özel bankalar olmak üzere üç ana grupta ele alınmaktadır.

Kamu Bankaları

- 36.Kamu bankalarında yaşanan sorunların tekrar oluşmaması için likidite sorunlarının giderilmesi ile eşanlı olarak gerekli olan diğer önlemler de alınmaktadır. Bu çerçevede;
- (i) Kamu bankalarına zarar oluşturacak görev verilmeyecektir. Mevcut görev zararlarına ilişkin kararnameler iptaline ilişkin kararname Başbakanlığa sevk edilmiştir. Kanunlarla verilen görevlerin tasfiyesine ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Gerekli görüldüğü hallerde kamu bankaları kanalıyla verilecek destek, bütçeye konulacak ödeneklerden karşılanacaktır.
  - (ii) Mevcut koşullarda yetersiz düzeyde bulunan kamu bankalarının sermayeleri kısa süre içinde yeterli seviyeye getirilecektir. Artırılan sermaye tutarları hemen ödenecektir.
  - (iii) Kamu bankalarının faaliyetlerinin etkinlik ve verimlilik ilkeleri çerçevesinde sürdürmeleri doğrultusunda, her bankanın ihtisas alanındaki kredilerini kaynak maliyetlerini dikkate alarak sürdürmeleri sağlanacaktır.

- (iv) Emlak Bankası'nın Ziraat Bankası ile birleştirilmesi çalışmaları devam etmektedir.
- (v) Kamu bankalarının yönetiminin profesyonel bankacılardan oluşan bir ortak yönetim kuruluna devredilmesi süreci başlatılmıştır. Bu kurula kamu bankalarını yeniden yapılandırma ve özelleştirmeye hazırlama yetkisi verilmiştir.
- (vi) Kamu bankalarının verimsiz şubeleri kapatılacak ve personel sayısını azaltmak için emeklilik teşvik edilecektir

37.Kamu bankaları ile ilgili bu düzen değişikliği Türkiye için köklü bir değişimdir. Uzun yıllardır süren bozuk düzenin sonudur.

TMSF Bünyesindeki Bankalar

- 38.TMSF bünyesindeki bankaların sorunlarının en kısa sürede çözüme kavuşturulması mali sistemin istikrarı ve kamu maliyesine getirdikleri yükün azaltılması bakımından önem taşımaktadır.
- 39.TMSF bünyesindeki 13 bankadan 5'i Sümerbank bünyesinde birleştirilmiştir. Sümerbank bünyesinde birleştirilen bankaların Fona devir tarihinde 9141 olan çalışan sayısı Mart 2001 itibariyle 4596'ya, 396 olan şube sayısı ise 213'e indirilmiştir. Haziran 2001 itibariyle şube sayısı 134'e indirilecektir.
- 40.TMSF bünyesinde bulunan Demirbank'ın satış süreci devam etmekte olup, tekliflerin değerlendirilmesi Nisan ayı sonuna kadar bitirilecektir. 6 Nisan 2001 tarihine kadar teklif alınamamış olan bankalar Sümerbank veya bir diğer geçiş bankası bünyesinde birleştirilecektir. Bu bankaların şube ve çalışan sayısı rasyonel düzeye indirilecektir.
- 41.Bankalar Kanunu'nda yapılacak değişiklikle TMSF bünyesindeki bankaların alacaklarının tahsil kabiliyetinin artırılması ve tahsil sürecinin hızlandırılması sağlanmış olacaktır. Ayrıca, oluşturulan Aktif Yönetim Birimi ile Fon bünyesindeki bankaların kötü aktifleri tek elden ve etkin bir biçimde yönetilecektir.

Özel Bankalar

42.Yaşanan krizlerden olumsuz yönde etkilenen bazı özel bankaların bir an önce sağlıklı bir yapıya kavuşmalarını sağlayacak düzenlemeler başlatılmıştır. Bu kapsamda;

- (i) BDDK sermaye yeterliliği kriterini de dikkate alarak, özel bankalar ile sermaye artırım ve yeniden yapılanma planları üzerinde belirli bir takvime dayalı anlaşmalar yapmaktadır. Bu çalışmalar hızlanacaktır.
- (ii) Bankaların dönem karlarını sermayeye ilave etmeleri sağlanmıştır.
- (iii) Hem bankaların hem de şirketlerin devir ve birleşmelerini kolaylaştıracak ilave tedbirlerle ilgili çalışmalar sürdürülmektedir.
- (iv) Makul bir geçiş dönemi tanınarak bankaların mali olmayan iştiraklerinin özkaynaklara oranı daraltılmaktadır.
- (v) Bankalar Kanununda yapılacak değişiklikle özel karşılıkların kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider sayılması konusundaki yasal düzenlemelere açıklık kazandırılmaktadır.
- (vi) Bankacılık sistemindeki gelişmeler çerçevesinde uzun vadeli yatırımları özendirmek ve tasarruf araçları arasındaki farklılıkları gidermek amacıyla vergi ve münzam karşılıklar gözden geçirilecektir.

(2) Devlette Şeffaflığı Artıracak ve Kamu Finansmanını Güçlendirecek Düzenlemeler

Görev Zararları ile İlgili Düzenlemeler

43.KİT'lerin faaliyetlerinde zarar oluşturacak görevlerin en aza indirilmesi yönünde düzenlemeler yapılmaya devam edilecektir. Büyük bir çoğunluğu kamu bankalarında bulunan görev zararlarının kaldırılmasına yönelik Bakanlar Kurulu karar taslağı Başbakanlığa sunulmuş, Kanun taslağının hazırlığı ise tamamlanmak üzeredir. Bundan böyle kamu bankalarına görev verilmesi halinde bununla ilgili giderlerin karşılığı ilgili yıl bütçesine konularak kuruluşlara peşin ödeme yapılacaktır.

44. Bilindiği üzere ilgili yasaların hükümleri gereğince bilançoların ibra edilmesi yasal ve idari takibi ortadan kaldırmamaktadır. Bu çerçevede, Kamu Bankalarının görev zararlarının ödenmesi idari ve yasal takibi ortadan kaldırması mümkün değildir.
45. Kamu bankalarının Şubat sonu itibarıyla mevcut gecelik yükümlülüklerinin üçte ikisi karşılığında piyasa koşullarına uygun Hazine kağıtları verilmiştir. Kalan kısım için Mayıs sonuna kadar Hazine kağıdı verilecektir. Hazine ve Merkez Bankası koordineli bir şekilde hareket ederek piyasalarda olumsuz etki yaratmayacak şekilde kağıtların nakde dönüştürülmesini sağlayacaktır.

Borçlanma Yasası

46. Bu kanun ile devlette şeffaflığın ve hesap verilebilirliğin sağlanması hedeflenmektedir. Bugüne kadar başta bütçe kanunları olmak üzere değişik yasal metinlerle düzenlenen iç ve dış borçlanma ile devletin garanti verme sistemi tek bir kanunla düzenlenerek kamu borç yönetiminin sınırları belirlenmiş açık ve saydam kurallara bağlanacaktır. Ayrıca, borçlanma ve borç yönetimi politikası esnek, çabuk karar verebilen ve kararlarını çabuk uygulayabilen bir alt yapıya kavuşturulacaktır. Yapılan borçlanmalarla ve verilen garantilerle ilgili olarak her 3 ayda bir TBMM bilgilendirilecek ve borç yönetim raporu Meclise sunulacaktır.

Kamulaştırma Yasası

47. Anayasamızda ve Kanunda öngörülen bedelin nakden ve peşin olarak ödenmesi ilkesi, uygulamada amacından saptırılmaktadır. İdareler, kamulaştırma kararlarının alınmasında ve kıymet takdirlerinde mali disiplin anlayışından uzaklaşmaktadır. Bu kanunla yeterli ödeneği temin edilmeden kamulaştırma işlemine başlanılmayacaktır. Öncelikle satınalma ve trampa usulünün uygulanması yoluna gidilecektir. Anlaşma sağlanamaması halinde kamulaştırma bedeli mahkemece tespit edilecektir.

Kamu İhale Yasası

48.Devlet İhale Kanununun değiştirilmesi ile daha rekabetçi ve etkin bir ihale sisteminin oluşturulması ve uluslararası standartlara uyum sağlanması amaçlanmaktadır. Bu yasa ile devlet ihalelerinde, uygulama projesine dayalı anahtar teslimi ihale yapılarak hem daha etkin ve rekabete açık bir ihale yöntemi izlenecek, hem de ihale edilen projelerde maliyet artışı önlenecektir.

Bütçe ve Bütçe Dışı Fonların Kapatılması

49.Halen kapatılmış bulunan 46 bütçe ve 6 bütçe dışı fona ek olarak 15 bütçe ve 2 bütçe dışı fonun daha kapatılarak fon sisteminde nihai bir konsolidasyon sağlanması ve böylelikle mali disiplin ve şeffaflığın temini amaçlanmaktadır.

(3) Ekonomide Rekabeti ve Etkinliği Artıracak Düzenlemeler

Şeker Kanunu

50.Şeker üretiminde, fiyatlandırmasında ve pazarlamasında usul ve esaslar getirerek piyasadaki istikrarın sağlanması amaçlanmaktadır. 2002-03 üretim döneminden itibaren Devlet tarafından fiyat açıklanmayacaktır. Şeker piyasası, Şeker Kurulu tarafından düzenlenecektir. İhtiyaç fazlası şeker üretimine son verilerek devletin zarara uğraması engellenecektir. Üretici ekim öncesinde fiyatı bilerek ekim kararı verecektir. Türk insanı daha ucuza şeker tüketecektir. Tüm çiftçilere doğrudan gelir desteği verilerek gelir kaybı giderilecektir. Şeker fabrikalarının özelleştirilmesinin önu açılacaktır.

Tütün Kanunu

51. Tütün mamülleri ve alkollü içkilerin fiyatlandırılması, dağıtımı, satışı ve kontrolü ile ilgili usul ve esaslar Tütün Mamülleri ve Alkollü İçkiler Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından düzenlenecektir. 2002 üretim döneminden itibaren devlet nam ve hesabına alım yapılmayacaktır. Tekel'in üretim ve pazarlama birimlerinin özelleştirmesinin altyapısı hazırlanmış olacaktır. Fazla üretilen tütünün çürümesi ve yakılması uygulamasına son verilecektir. Sözleşme ve açık artırma sistemiyle üreticinin önündeki belirsizlikler kalkacaktır. Tütün üreticisinin de

alternatif ürün projesi ve doğrudan gelir desteği ile desteklenmesi gerçekleştirilecektir.

Doğalgaz Kanunu

52. Doğalgazın kaliteli, sürekli, ucuz, rekabete dayalı esaslar çerçevesinde ve çevreye zarar vermeyecek şekilde tüketicilerin kullanımına sunulması için doğalgaz piyasasının serbestleştirilmesi kanunun ana amacıdır. Yeni Kanun ile BOTAŞ'ın doğal gazın ithalatı, iletimi ve dağıtımındaki tekel hakkı kaldırılacak tüm aşamalarda özel sektörün katılımı sağlanacaktır. Bu şekilde oluşacak piyasa mali açıdan güçlü, istikrarlı ve şeffaf bir yapıya oturtulacaktır. Doğalgaz piyasası, elektrik piyasası için oluşturulan Kurul ile birleştirilerek bağımsız bir kurul tarafından düzenlenecektir.

Türk Telekom'un Özelleştirilmesi

53. Türk Telekom'un özelleştirilmesini hızlandırmak için :

- (i) Kamu yararı ve ulusal güvenlik amacıyla tutulan Altın Hisse dışındaki hisselerin stratejik ortağa blok satış, halka arz ve çalışanlara satış yollarıyla özelleştirilmesine,
- (ii) Sabit telefon hizmetlerinde kamu tekelinin özelleştirme sonrası kaldırılmasına,
- (iii) Lisans verme yetkisinin Telekomünikasyon Kurumuna verilmesine,
- (iv) sektörün yönetiminde etkinliği artıracak ve bu ilkeler doğrultusunda özelleştirmeyi hızla gerçekleştirecek icraatın başlamasına,
- (v) Yabancıya blok satış oranının %50'nin altında olmasına,

imkan sağlayan yasal süreç başlatılmıştır.

Böylece tüm sektörlerin teknolojik yarıştaki yerini belirleyecek olan Telekomünikasyon altyapısının hızlı bir şekilde gelişmesi sağlanacaktır. Sektörün önündeki engeller kaldırılarak yerli ve yabancı yatırımcıların katılımı sağlanacaktır.

Sivil Havacılık Kanunu

54.Hava yollarının iç hat uçuş fiyatlarının serbestçe belirlenmesine imkan sağlanacaktır. Türk Havayollarının ve diğer havayolu şirketlerinin ücret tarifelerini serbestçe tesbit edebilmeleri, bu ücretleri gün ve saat itibariyle farklılaştırmak suretiyle mevcut uçak kapasitesini etkin bir biçimde kullanmalarını sağlayacaktır. Ayrıca, bu düzenleme sektörde rekabeti artıracığından orta ve uzun vadede istihdam artışına katkıda bulunacaktır. Sektörün daha da gelişmesi hem turizm için yararlı olacak hem de yurtdışındaki vatandaşlarımız da dahil bu sektöre kaynak yatırılması özendirilecektir.

(4) Sosyal Dayanışmayı Güçlendiren Düzenlemeler

İş Güvencesi Yasası

55.Avrupa Birliği Ulusal Programında kısa vadeli öncelikler arasına alınmış olup yasa hazırlığı için sosyal taraflarla görüşmeler yürütülmektedir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey Yasası

56.Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında toplum kesimleri arasında uzlaşma ve işbirliğinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Kamu kesimi, işçi, işveren ve diğer sivil toplum örgütlerini biraraya getiren konseyle ilgili yasa çıkarılmıştır.

(5) Reel Ekonomiye Yönelik Önlemler

57.İhracatın artırılmasına yönelik ilave tedbirler alınacaktır. Bu kapsamda;

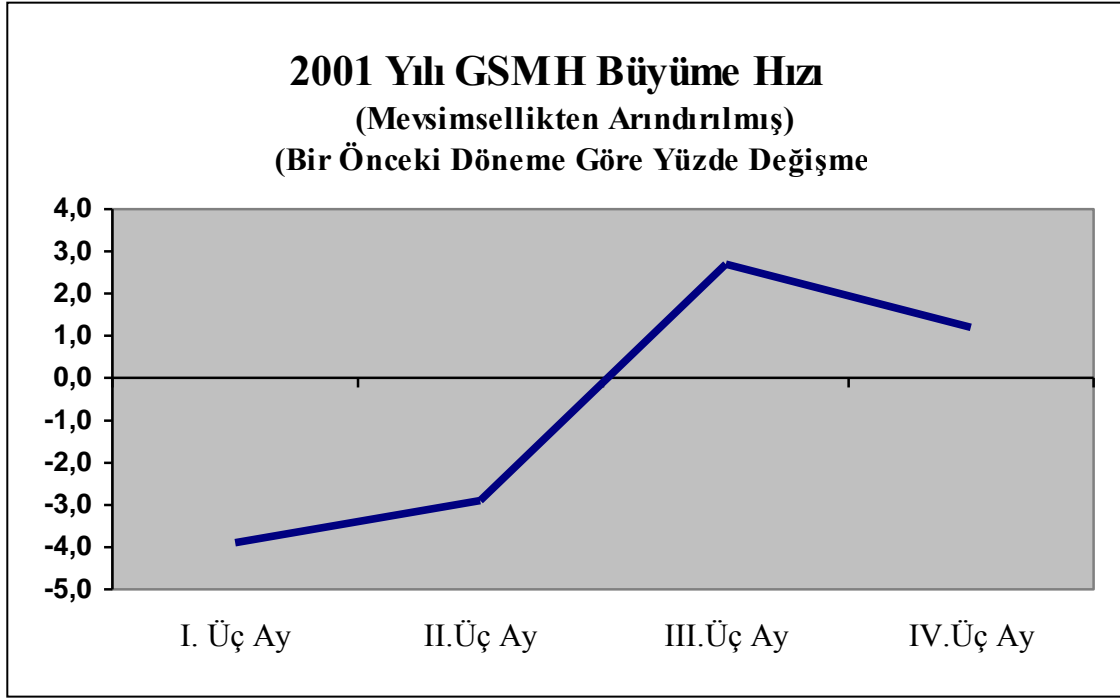
- i) Bütçeden ve diğer kaynaklardan sağlanacak finansmanlar çerçevesinde Eximbank'ın kredi imkanları artırılacak,
- ii) İhracatta KDV ödemeleri hızlandırılacak,
- iii) Desteklerle ilgili uygulamalarda bürokratik işlemler azaltılacaktır.

Bu kapsamda bugüne kadar bütçe ödenekleri öne çekilerek Eximbanka 128 trilyon lira aktarılmıştır. Bu tutarın 103 trilyon lirası son hafta içinde gerçekleştirilmiştir.

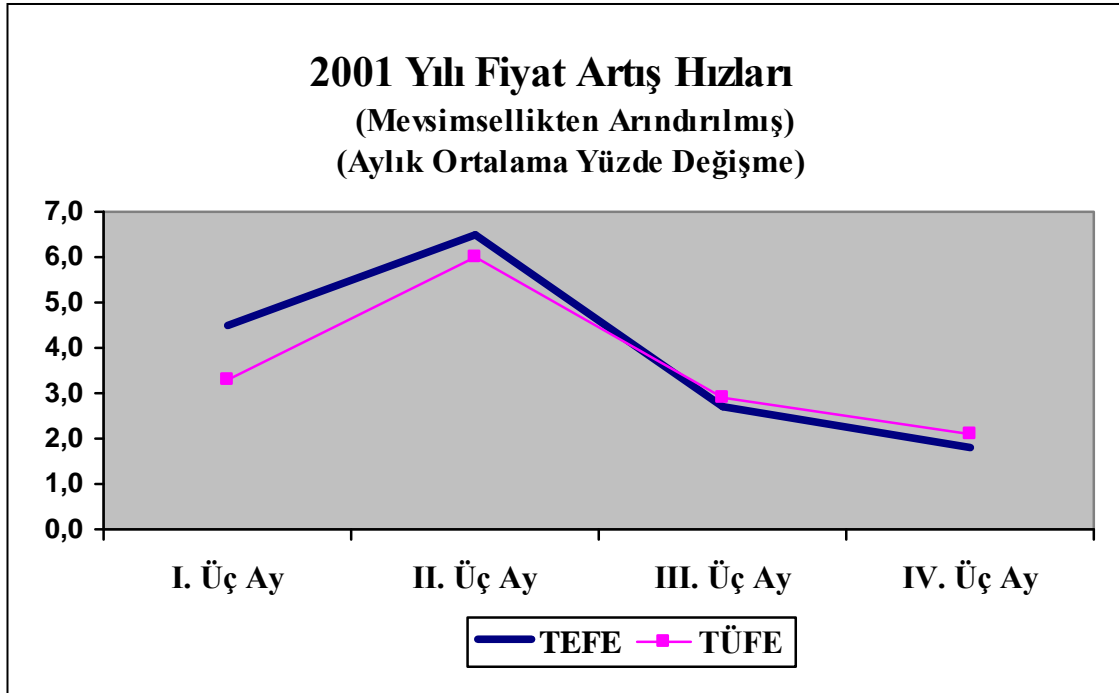
- 58.Doğrudan yabancı sermayenin Türkiye'ye girişini hızlandırmak amacıyla daha önce Anayasa'da yapılan değişikliklerle getirilen uluslararası tahkim imkanı ile ilgili gereken kanun çıkarılacaktır. Bunun yanısıra doğrudan yatırımın önündeki idari ve bürokratik engelleri ortadan kaldıracak bir eylem planı çalışmaları başlatılmıştır
- 59.Esnaf, sanatkar, KOBİ'ler ve tarım kesiminin krizden asgari seviyede etkilenmelerini temin etmek amacıyla Ziraat ve Halk Bankasından kullanmış oldukları kredilerin faizlerine maliyetlerin yansıtılmasını sınırlamak amacıyla bütçeye 400 trilyon lira tutarında ödenek konmuştur.

C. Makroekonomik Hedefler

- 60.Yaşanan krizler bankacılık kesimi üzerinde ciddi bir tahribata yol açmış ve kamu maliyesi üzerine büyük bir yük getirmiştir. Faiz oranlarındaki yükselme ve kurlardaki belirsizlik ekonomik birimlerin geleceğe ilişkin güvenlerini sarsmış, reel ekonomiyi de olumsuz yönde etkilemiş ve ekonomi daralma sürecine girmiştir. Türk Lirasının değer kaybıyla birlikte enflasyonda da bir sıçrama gözlenmiştir.
- 61.Ancak, rekabet gücünde kazanılan iyileşme, güçlü maliye politikasının sürdürülmesi, aktif para politikası ve uzlaşmaya dayalı gelirler politikası ile büyüme hızı ve enflasyon üzerindeki bu olumsuz etkilerin giderilmesi mümkün görülmektedir. Yılın ikinci yarısında ekonomideki bu daralma eğilimi tersine dönecektir. Özellikle turizm gelirleri ile ihracatta beklenen artış ekonomide beklenen canlanmaya önemli katkı sağlayacaktır. Yılın tamamında GSMH'nın yüzde 3 dolayında gerilemesi beklenmektedir. Ancak, mevsimsel etkilerden arındırılmış bazda büyüme hızı yılın ikinci yarısında pozitif olacaktır.

62. Türk Lirasının dalgalanmaya bırakılmasıyla birlikte enflasyonun hızlanması kaçınılmazdır. Yıl sonunda TEFE'deki artışın yüzde 57,6, TÜFE'deki artışın ise yüzde 52,5 olması beklenmektedir. Ancak, programın kararlılıkla uygulanması sonucunda yılın ikinci yarısında fiyat artışları yeniden yavaşlama eğilimine girecektir. Mevsimsel etkilerden arındırılmış bazda aylık fiyat artış hızı yılın son döneminde yüzde 2 civarına gerilemesi hedeflenmektedir.

63.Büyüme hızındaki düşüş ve iç talebin daralması sonucunda ithalatın gerilemesi, rekabet gücünde sağlanan iyileşmenin ise ihracat ve turizm gelirlerini olumlu etkilemesi beklenmektedir. Böylece, 2001 yılında cari işlemler hesabı dengeye yakın olacaktır.

Temel Makroekonomik Hedefler

	1999	2000	2001	2002
GSMH Büyümesi %	-6,1	6,1	-3,0	5,0
TEFE(Yıl sonu) %	62,9	32,7	57,6	16,6
TÜFE(Yıl sonu) %	68,8	39,0	52,5	20,0
Faiz Dışı Denge/GSMH (%)				
Toplam Kamu	-1,9	2,8	5,5	6,5
Konsolide Bütçe	1,5	4,6	5,1	5,6
KİT'ler	-1,5	-1,5	0,1	0,5
Diğer Kamu	-1,9	-0,3	0,3	0,4

D. Makroekonomik Politikalar

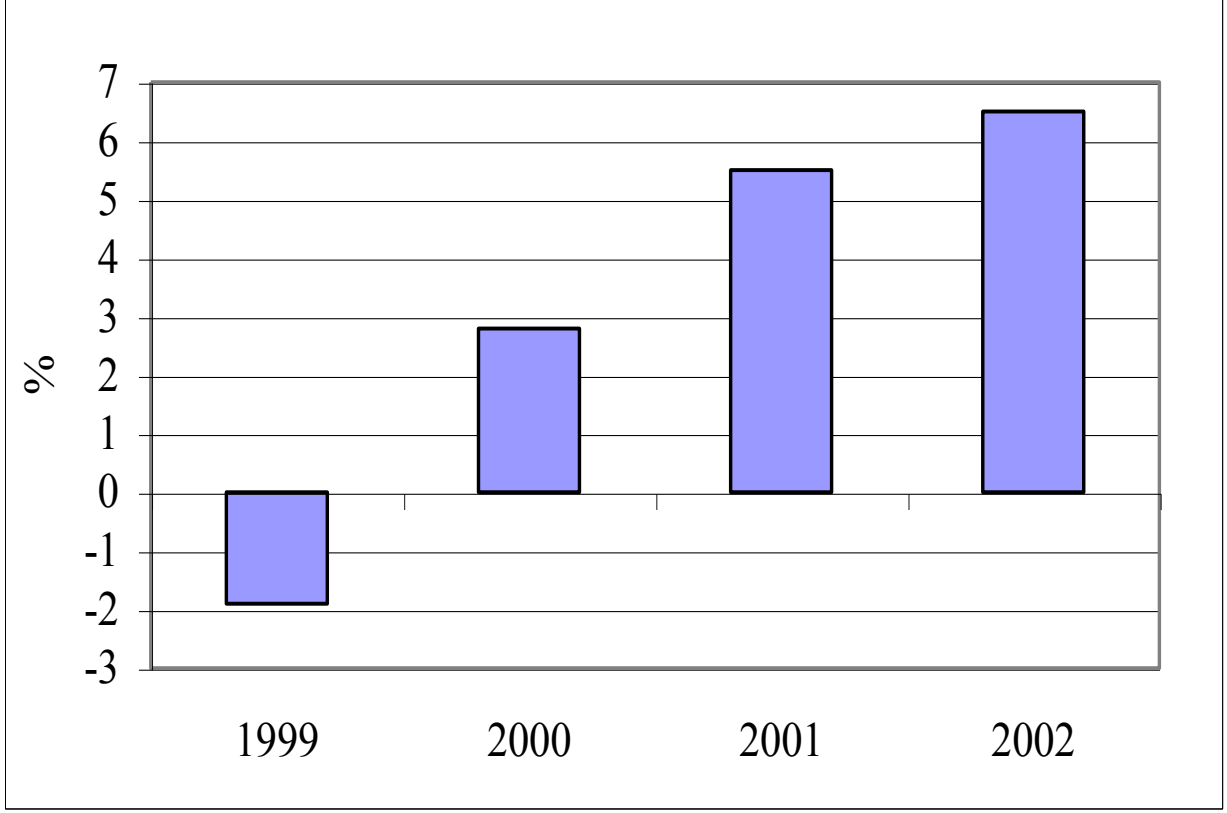
Maliye Politikası

64.Kriz sonrasında bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasına ilişkin düzenlemeler kamu finansmanı üzerine önemli bir yük getirmiştir. Diğer yandan, TL'nin değer kaybı ve faiz oranlarındaki yükselme borç servis yükünü ağırlaştırmaktadır. Kamu borç stokundaki artışın kontrol altında tutulabilmesi için faiz dışı harcamalarda azami tasarrufun ve disiplinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Programın faiz dışı bütçe fazlasına ve kamu finansmanına ilişkin hedefleri bu çerçevede belirlenmiştir.

65.2000 yılında yüzde 3 civarında olan toplam kamu kesimi faiz dışı fazlasının GSMH oranı 2001 yılında yüzde 5,5'e yükseltilecektir. Bu çerçevede;

Faiz Dışı Kamu Dengesi/GSMH

- (i) Konsolide bütçe faiz dışı fazlasının GSMH'ya oranının 2000 yılındaki yüzde 4,6'lık seviyesinden 2001 yılında yüzde 5,1 seviyesine yükseltilmesi,
- (ii) Başta KİT olmak üzere diğer kamu hesaplarında 2000 yılında yüzde 1,8 olan faiz dışı açığın, 2001 yılında yüzde 0,4 fazlaya dönüştürülmesi hedeflenmiştir.

KONSOLİDE BÜTÇE	% GSMH		
	1999	2000	2001
GELİRLER	23.9	25.9	25.5
Vergi Gelirleri	18.9	21.0	20.5
- Dolaysız Vergiler	8.6	8.6	7.3
- Dolaylı Vergiler	10.3	12.4	13.3
Vergi Dışı Gelirler	5.0	4.8	5.0
FAİZ DIŞI HARCAMALAR	21.8	20.5	19.7
Personel	8.8	7.9	7.8
Diğer Cari	2.8	2.8	2.6
Yatırım	1.8	1.8	2.1
Transferler	8.4	7.9	7.4
-KİT'lere Transfer	0.7	0.9	0.5
-Kamu Bankaları Faiz Farkı Ödemeleri	0.0	0.1	0.2
-Tarımsal Destekleme	0.3	0.3	0.6
-Fonlara Transfer	1.3	1.6	0.5
-Sosyal Güvenlik	3.5	2.6	2.8
-Vergi İadeleri	1.5	1.3	1.1
-Diğer	1.1	1.1	1.6
FAİZ DIŞI DENGE	2.1	5.4	5.6
FAİZ DIŞI DENGE	1.5	4.6	5.1
(Özelleştirme, faiz geliri ve TCMB karı hariç)			

Harcama Tedbirleri

66.Kamu finansmanına ilişkin hedeflere ulaşmak için herşeyden önce devlet tasarruf edecektir. Öngörülen tedbirler aşağıda sıralanmaktadır:

- (i) Faiz dışı harcamalarındaki nominal artışın GSMH'nın nominal artışının altında tutulmasına özen gösterilecektir. Bu çerçevede 2001 yılında 2000 yılına kıyasla harcamalarda yüzde 9 oranında reel bir azalma hedeflenmektedir.
- (ii) Kamu harcamaları disiplin altına alınarak azami tasarruf sağlanacaktır. Bu amaçla, Kamu Tasarruf Genelgesi titizlikle uygulanacaktır. Maliye Bakanlığı'nın uygun gördüğü ödenek kalemlerinde blokaj uygulanacaktır.
- (iii) Diğer cari, yatırım ve bazı transfer harcamalarındaki artış kur ve fiyat artışlarının altında tutularak GSMH'nın yüzde 1,5'i kadar tasarruf sağlanacaktır

- (iv) Bu önlemlerin yanısıra bütçenin diğer cari transferler kaleminde yapılacak kesintiler ile GSMH'nin yüzde 0,3'ü oranında tasarruf sağlanacaktır.
- (v) Kamu bankalarının faiz farkı ödemelerini karşılamak üzere bütçeye GSMH'nin yüzde 0,2'si oranında ödenek konmuştur. Ödenek aşımına yol açacak yükümlülükler verilmeyecektir.
- (vi) Sağlık, eğitim ve güvenlik hizmetleri hariç kamuda yeni personel alımı ancak çok olağanüstü ve kuruluşların etkinliği açısından mutlaka gerekli durumlarda yapılacaktır. Toplam memur sayısında artış olmayacaktır.
- (vii) Tüm kesimleri ilgilendirmeyen ve ücret adaletini hedeflemeyen münferit maaş ve ücret artış talepleri kesinlikle dikkate alınmayacaktır.
- (viii) Çok zorunlu haller dışında yatırım programına yeni proje alınmayacak ve yıllara sari ihalelere gidilmeyecektir.
- (ix) Gider artışına yol açacak teşkilat genişlemesi ve yeni kadro ihdası dahil, kaynağı olmayan harcama artırıcı hiç bir öneri gündeme getirilmeyecektir.
- (x) KİT'lerin etkin çalışmalarını sağlayacak düzenlemeler yapılmaktadır. Bu çerçevede personel sayısı artırılmayacak, fazla mesai, ikramiye ve prim gibi ödemelerde kısıntıya gidilecek, cari harcamalar kontrol altına alınacak ve yatırım harcamaları rasyonalize edilecektir.
- (xi) Tarımsal destekleme fiyatları öngörülen enflasyonu aşmayacak şekilde artırılabilecek ve kuruluşların finansman imkanları dikkate alınarak miktar kısıtlamasına gidilecektir.
- (xii) Sosyal güvenlik kurumlarının sağlık harcamaları disiplin altına alınacaktır.
- (xiii) Kamuda taşıt kullanımı sınırlandırılacak ve Taşıt Kanunu etkin bir biçimde uygulanacaktır.

Gelir Artırıcı Düzenlemeler

67. Gelir hedeflerine ulaşmak için aşağıdaki başlıca düzenlemeler öngörülmüştür:

- (i) Vergi gelirlerinin artırılmasına yönelik olarak 2000 yılı sonunda alınan tedbirlerin titizlikle uygulanmasına devam edilecektir.
- (ii) Akaryakıtta otomatik fiyatlandırma mekanizmasına devam edilecek ve Akaryakıt Tüketim Vergisi (ATV) en az hedeflenen enflasyon ölçüsünde ayarlanacak ve ATV tahsilatının GSMH içindeki payı yüzde 2,8 olacaktır.
- (iii) Başta enerji ve petrol sektörü olmak üzere ithale dayalı ürünlerin fiyatları kurdaki değişiklikleri, artan maliyetleri ve ekonomik gerçekleri yansıtacak şekilde geciktirilmeden uygulanacaktır.
- (iv) Vergi tabanının yaygınlaştırılması amacıyla vergi kimlik numaralarının kullanımı genişletilecektir.
- (v) Vergi kayıp ve kaçığının en aza indirilmesi amacıyla vergi denetimleri artırılabilecektir.
- (vi) Vergi tahsilatının artırılması için vergi gecikme faiz ve cezaları enflasyonla uyumlu bir biçimde artırılmıştır.
- (vii) Bireysel yatırımcıların kamu kağıtlarından elde ettikleri gelirlerin beyanname dışı tutulması suretiyle kamu kağıtlarına olan bireysel talep artırılabilecektir.

Dış Finansman

68. Faiz dışı dengede 10 milyar dolar civarında fazla verilmesine rağmen, 2001 yılında kamu kesiminin finansman ihtiyacı yüksek seviyede bulunmaktadır. Bu finansman ihtiyacının tamamen iç piyasalarda karşılanması mevcut makroekonomik öngörülerle tutarlı olmayacaktır. Bu nedenle ek dış finansmanın sağlanması gerekmektedir. Bu çerçevede, uluslararası kuruluşlar ve gelişmiş ülkeler nezdinde dış finansmanın sağlanması yönünde yoğun müzakereler sürdürülmektedir. Bu müzakerelerin tamamlanmasını müteakiben programın finansmanı ve

buna bağlı olarak para politikası ile ilgili belirlenen büyüklükler detaylı olarak kamuoyuna açıklanacaktır.

Gelirler Politikası

- 69.Hedeflenen enflasyonla uyumlu gelirler politikası uygulanması esastır. Memur maaşları enflasyonla uyumlu olarak artırılacaktır. Kamu işçilerinin ücretleri, 1999-2000 dönemini kapsayan toplu iş sözleşmeleriyle sağlanmış olan reel artışlar, kamu dengesi ve kamu kesimi çalışanları arasında ücret adaleti gözetecek şekilde ayarlanacaktır. Her kesimin bugün göstereceği fedakarlık büyüme ve istihdam açısından krizin maliyetini düşürecek ve yılın ikinci yarısında büyüme ortamına girişı hızlandıracaktır.
- 70.Düşük gelirli çiftçilerin doğrudan gelir desteği sistemi ile güçlendirilmesi temel ilkedir. Bu politikanın ülke genelinde uygulanabilmesi için Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca yürütölen çiftçi kayıt projesinin tamamlanması gerekmektedir. Kısa dönemde, devletin destekleme alım fiyatlarının kuruluşların finansman imkanları dikkate alınarak ve hedeflenen enflasyonu aşmayacak şekilde artırılması öngörülmektedir.

IV. UZUN DÖNEMLİ PERSPEKTİF

71. Son 25 yılda yaşadığımız kronik yüksek enflasyon ve kamu açıkları Türkiye'nin potansiyelini tam olarak kullanmasını ve atılım yapmasının önünde önemli bir engel oluşturmuştur. Avrupa Birliği'ne tam üyelik perspektifinden bakıldığında Türkiye'nin en kısa sürede enflasyon sorununu kalıcı bir biçimde çözmesi, kamu dengesini sağlıklı bir yapıya kavuşturması ve istikrarlı bir büyüme ortamına girmesi zarureti vardır. Güçlü Ekonomiye Geçiş Programının nihai hedefi ekonomide böyle bir yapısal dönüşümü gerçekleştirmektir.
72. Programda öngörülen yapısal reformların uygulamaya geçirilmesi ekonomide etkinliği artıracak, bunun sonucunda mevcut kaynaklarla sürdürülebilir bir büyüme performansı yakalanabilecektir. Yapısal reformların sonucunda devletin işleyişi köklü bir şekilde değiştirilecektir. Böylece, devletin kamu maliyesini bozan ve kaynak kullanımında etkinliği azaltan eski alışkanlıklarına geri dönmesi engellenmiş olacaktır.
73. Kamu finansman dengesinin kalıcı bir biçimde iyileştirilmesi neticesinde devletin eğitim, sağlık, teknoloji ve sosyal harcamalara yeterli kaynakları tahsis etmesi mümkün hale gelecektir. Böylelikle, Uzun Vadeli Strateji'de hedeflenen toplam faktör verimliliği artışı gerçekleştirilebilecek, dünya hasılasından daha yüksek pay alınması, toplumun yaşam kalitesinin yükseltilmesi, gelir dağılımının düzeltilmesi, yoksullukla mücadele ve bölgesel gelişmişlik farkının azaltılması sağlanabilecektir.
74. Türkiye, yapısal reformlar gerçekleştirerek enflasyonu tek haneli rakamlara kalıcı olarak indirecek, kamu açıklarını sürdürülebilir düzeyde tutacak ve ilgili diğer kriterleri sağlayarak hem Avrupa Birliği'ne hem de Avrupa Para Birliği'ne üyelik için gereken yükümlülükleri yerine getirmiş olacaktır.
75. 21. Yüzyılda güçlü ve saygın bir devlet olabilmek için üretken ve güçlü bir özel sektörün, sağlıklı bir piyasa ekonomisi için de sosyal destek ve yasal denetleme görevini yapan bir devletin önemi çok iyi anlaşılmıştır. Güçlü ekonomiyi güven içinde çalışan bir özel sektör, etkin bir devlet ve geniş bir toplumsal dayanışma yaratacaktır. Özlemimiz, hedefimiz ve Türkiye'nin hak ettiği de budur.